

M. CSÁSZÁR ZSUZSA: Magyarország oktatásföldrajza. Pro Pannónia Kiadó, Pécs, 2004, 189 p.

A Pro Pannónia Kiadó Pannónia Tankönyvek sorozatában megjelent könyv közoktatásunk területi jellemzőit tárja fel széles adatkörre, a szerző felméréseire, KSH és OM-adatokra támaszkodva. A 6 fejezetre tagoló földrajzi munka az 1990-es években átalakult gazdasági-társadalmi környezetbe illesztve vizsgálja a közoktatást, mint jelentős térségformáló tényezőt. Az oktatási állapot feltárásával a térségi oktatás- és humánerőforrás-fejlesztéshez nyújt segítséget, ezúton is bizonyítja a földrajztudomány jelentőségét, a társadalmi-gazdasági tervezésben. Az oktatás területi szempontú kutatásai közel 3 évtizedes múltra tekintenek vissza hazánkban, azonban olyan aspektusból, ahol az oktatásföldrajz mint tértudományi diszciplína jelenik meg, a kutatás, s a nyomában megjelenő könyv újszerű. Az oktatásföldrajz, mint terminus technikus használatának kidolgozására (a szerző közreműködésével) a pécsi doktori iskolában került sor az évtized elején.

A könyv bevezető és a korábbi kutatásokat áttekintő fejezete után a harmadikban bemutatja a szerző az előző évszázad utolsó évtizede hazai közoktatásának társadalmi-gazdasági környezetét, pl. az egy főre jutó GDP-alakulást, a munkaerőpiaci, a demográfiai helyzetet, a települési struktúrát. A már korábban is ismert területi differenciálódás ezúttal is kirajzolódik, a nyugat-keleti lejtő a térségeken, településtípusokon belül is tapasztalható.

A közoktatás területi különbségei fejezet az 1990-es évek változásait tárja fel széleskörűen, a feltételrendszer, az óvodai, az alapfokú, a középfokú oktatás, intézményhálózat elemzésével. A fejezetben olvasható számos elgondolkoztató, továbbgondolkodásra, cselekvésre inspiráló megállapításból csak egy-kettő: az általános iskolai osztatlan oktatást a települések mérete határozza meg; az alapfokú intézményhálózat számbeli változása a vizsgált évtized során minimális, az érintett tanulói korosztály azonos időszakban viszont 26%-kal csökkent; a tanulók iskolai teljesítményét a településtípus és mellette a szülők iskolai végzettsége jelentősen befolyásolják. A területi gazdasági-társadalmi differenciálódás oktatási vonzataként megfigyelhető, hogy pl. a fejletlenebb térségekben a középiskolai korosztályúak nagyobb arányban vesznek részt szakközép- és szakiskolai oktatásban a fejlettebb térségekhez képest. A szerző vizsgálatai eredményeként tértípusokat rajzol meg a középfokú oktatásban, felvázolja annak hatását az oktatás további alakulására, a munkaerőpiacra, azon keresztül a gazdaságra. A fejlett régiókban az érettségit adó képzésben résztvevők számának növekedésével nő az iskolázottsági szint, sokoldalú a képzési kínálat. E térségeken túl néhány regionális centrum kiemelkedik iskolázottsági mutatóival, azonban a humán tőke egyedül nem képes térségformáló szerepet betölteni. Az alacsonyabb iskolázottságú térségekben a vizsgálat szerint nem sikerült az oktatási kínálat valódi korszerűsítése, a középfokú képzés igazodik az alacsonyabb iskolai végzettséghez, az oktatás a hátrányos helyzet újratermelésében vesz részt.

A szerző saját kérdőíves felmérésének eredményeit mutatja be. A dél-dunántúli régió közoktatási képe fejezetben. A régióban a településföldrajzi és a demográfiai adottságoknak köszönhetően a kis méretű iskolák jellemzőek az alapfokú oktatásban. Másik sajátosság a nemzetiségek viszonylag magas aránya, ez egyediséget is kölcsönöz a közoktatásnak, jelentős a nemzetiségi képzés, a kéttannyelvű oktatás. A felmérés alapján a községi iskolák taneszköz, könyvtár, számítógép ellátottsága hiányos, a 2000 fő alatti települések iskoláinak infrastruktúrája a legrosszabb.

A "Magyarország oktatásföldrajza" élvezetes olvasmány egyrészt tartalma, másrészt gördülékeny stílus, jó tagolása, szerkezete miatt. Számos ábra könnyíti az adatok értelmezését, áttekintését, néhánynak a grafikai megoldása azonban nem megfelelő, nehézkes a használatuk.

M. CSÁSZÁR ZSUZSA munkája hasznos könyvként szolgálhat az oktatással, a területfejlesztéssel foglalkozóknak, a közigazgatásban dolgozóknak, valamint a geográfusi, a pedagógiai tanulmányaikat folytató hallgatóknak.

LAKOTÁR KATALIN